Päivi Tiihonen, Minna Mättö, Matti Holopainen, Anne Jarva

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

# Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (HE 140/2022)

Lakiesityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (RYTJ). Lain tavoitteena olisi toteuttaa Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä valtakunnallinen tietojärjestelmä. Kunnat ja maakuntien liitot velvoitettaisiin välittämään tehtävissään ja järjestelmissään syntyviä rakentamisen ja alueidenkäytön tietoja ja päätöksiä RYTJ:ään.

Ehdotus maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta sisältää säännökset yleiskaavan, asemakaavan, maakuntakaavan, kaavamääräysten ja tonnijakosuunnitelman tarkasta tietomallimuotoisesta esitystavasta. Ympäristöministeriön asetuksilla voitaisiin antaa lisäksi tarkempia säännöksiä alueidenkäyttötietojen vakiomuotoisesta esitystavasta.

Esitys kytkeytyy myös ympäristöministeriön esitykseen rakentamislaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi HE 139/2022, joka sisältäisi säännökset kuntien rakennusvalvontatehtävässä käsiteltävien ja syntyvien tietojen välittämisestä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään sekä rakennusten tietomallien vastaanottamisen ja tietomallien välittämisen edelleen RYTJ:ään. Rakentamislaissa ja sen nojalla säädettäisiin lisäksi rakentamisen lupien, rakennuslupaprosessiin liittyvien katselmusten, suunnitelmamallien ja toteumamallien tarkasta tietosisällöstä ja rakenteesta. Ympäristöministeriön asetuksilla voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä näiden tietojen vakiomuotoisesta esitystavasta.

**Kuntaliitto on vakavasti huolissaan esitetystä rakennettua ympäristöä koskevasta lainsäädäntökokonaisuuden laadusta ja esitetyn tiedonhallintaratkaisun käytännön toimivuudesta.**

CC BY

**Suomen Kuntaliitto**
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

**Finlands Kommunförbund**
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

**Digitalisaatiota koskeva sääntely hajoaa eri lakiehdotuksiin ja tiedonhallintaratkaisu, johon lain sisältö tukeutuu, on raskas ja kallis, eikä tue kunnissa tapahtuvaa rakennetun ympäristön toimintaa. Tietojen tallentaminen kahdessa eri järjestelmässä esitetyllä tarkkuudella ja vaiheistuksella ei ole toiminnan tai kustannusten kannalta tarkoituksenmukaista. Kuntaliitto katsoo, että lakiesitystä ei tule viedä esitetyltä pohjalta eteenpäin.**

**Kuntaliitto kannattaa digitalisaation edistämisen tavoitetta, valtakunnallisen yhteentoimivuuden edistämistä kunnissa sekä rakennusten tietomallien hyödyntämistä kunnan rakennusvalvonnan prosesseissa.**

## Kuntaliitto on vakavasti huolissaan lakikokonaisuuden laadusta, ehdotuksen käytännön toimivuudesta sekä mittavista kustannuksista

Rakennetun ympäristön digitalisaatiota koskeva sääntely hajaantuisi epäloogisella tavalla alueidenkäyttölakiin, rakentamislakiin ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavaan lakiin.

Lakiehdotuksiin HE 139/2022 vp ja HE 140/2022 vp sisältyvän tiedonhallintaratkaisun pääperiaate, jonka mukaan tietoja tallennetaan tarkkoina ja kattavina kaikkine välivaiheiden päätöksineen ja liitetiedostoineen kunnan järjestelmän kannalta päällekkäiseen, Syken ylläpitämään keskistettyyn järjestelmään, ei palvele kuntien tehtäviä, palveluja ja tiedonhallinnan kokonaisuutta. Lakiesityksiin sisältyvät epätarkoituksenmukaisen laajat ja raskaat tiedontoimitusvelvoitteet eivät olisi kuntien kannalta hyväksyttäviä. Lakiesityksessä toimijoiden vastuut ja oikeudet on määritelty puutteellisesti. **Aikalisä on välttämätön.**

Kuntaliitto kiteyttää keskeiset huolenaiheensa seuraavasti:

### Päällekkäiset rekisterit raskauttaisivat kunnan digitalisaatiokokonaisuutta

RYTJ ei voi korvata kuntien järjestelmiä. Kuntaliiton näkemyksen mukaan esityksessä ei ole riittävästi tunnistettu kunnan tehtäviin ja palveluihin sisältyvää tiedonhallinnan kokonaisuutta. Kunnissa kaava- ja rakennusrekisterit ovat samaa rekisterikokonaisuutta mm. kiinteistö- ja osoiterekisterien kanssa ja liittyvät toisiinsa toiminnallisesti. Valtiolla vastaavat rekisterit ovat eri ministeriöiden alaisissa laitoksissa, eivätkä liity toisiinsa.

Kaavatiedot ja rakennuslupatiedot syntyvät kunnan tehtävissä kunnan järjestelmillä ja tallennetaan näissä tehtävissä kunnan rekisterikokonaisuuteen.

Tarkkojen ja eri vaiheissa tapahtuva tietojen toimittaminen kaikkine asiakirjoineen, karttoineen ja liitteineen kunnan kannalta turhaan ja päällekkäiseen

rekisteriin raskauttaisi kunnan tiedonhallintaa ja toisi mittavat lisäkustannukset kunnille. Tietojen välittäminen RYTJ:ään esitetyssä laajuudessa vaatisi lukuisten uusien rajapintojen avaamista kunnista. Jokainen rajapinta aiheuttaa kunnille kehityskustannusten lisäksi myös jatkuvia ylläpitokustannuksia.

## Esitetty tiedonhallintaratkaisu ei sujuvoita kaavoitus- ja rakentamistoimintaa

Kunnassa digitalisaation lähtökohtana on kunnan tehtävien ja kunnan tuottamien palvelujen sujuvoittaminen. Kaavoitukseen, rakennusvalvontaan ja taajama-alueen infrarakentamiseen liittyvät digitaaliset prosessit ohjataan kuntien järjestelmillä.

Rakentamistoiminta tapahtuu aina jossakin kunnassa. Arkkitehtitoimistot, rakentajat ja infrarakennusyritykset saavat kaavatiedot ja rakennusluvat - ja paljon muutakin tietoa, joita RYTJ:stä ei saisi (kuten pohjakartat, katu- ja puistoinfran tiedot sekä maanalaiset johtotiedot) - suoraan kunnista. Tässä toiminnassa tietoa ei kierrätetä valtakunnallisen järjestelmän kautta, vaan tiedot virtaavat suoraan kunnan ja yritysten välillä prosessien edetessä.

## Laissa esitetyt tiedontoimitusvelvoitteet ovat kohtuuttomat

Lakiesityksessä luetellut tietojen toimitusvaatimukset eivät ole kokonaisuutena kohtuullisia. Kuntien uutena lakisääteisenä tehtävänä RYTJ-lain ja rakentamislain mukaan olisi julkaista rakennetun ympäristön tietojärjetelmässä tai tietojärjestelmään seuraavat tiedot:

- tieto kaavan vireille tulosta ja suunnittelualueen rajaus;
- kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma;
- tieto kaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamisesta;
- kaavaehdotus;
- tieto kaavaehdotuksen nähtäville asettamisesta;
- hyväksytty kaava;
- tieto kaavaa koskevan päätöksen muutoksenhaun vireilläolosta;
- tieto kaavan tai sen osan voimaantulosta;
- lainvoimainen kaava;
- hyväksytyn kaavan selostus;
- tieto kaavan kumoutumisesta;
- voimaantullut tonttijako sekä tieto tonttijaon kumoutumisesta;
- rakennuskielto sekä tieto kiellon kumoutumisesta tai raukeamisesta;
- rakentamisrajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
- toimenpiderajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
- suunnittelutarvealue sekä tieto sen kumoutumisesta tai raukeamisesta

- voimaantullut rakennusjärjestys.
- tiedot aloitusilmoituksesta tai aloituskokouksesta,
- tiedot pohjakatselmuksesta,
- tiedot sijaintikatselmuksesta,
- tiedot osittaisesta loppukatselmuksesta
- tiedot loppukatselmuksesta rakennetun
- rakentamislupapäätös liitteineen
- maisematyölupapäätös
- purkamislupapäätös
- poikkeamislupapäätös
- rakennuksen suunnitelmamalli
- rakennuksen toteumamalli ja tiedot

Kuntaliitto toteaa, että esitetyt tiedontoimitusvelvoitteet ovat niin massiiviset, että vaatimusten toteutukseen tarvittaisiin jatkuvia lisäresursseja kaikkiin Suomen kuntiin. Kunnissa on jo nyt riittämättömät kaavoitus- ja rakennusvalvontaresurssit, joten näitä viranomaisresursseja ei voida irrottaa tiedon toimittamiseen tai päällekkäisen järjestelmän kehittämiseen kaavoitus- tai rakennusvalvontatoiminnan kustannuksella.

## Keskitetyn päällekkäisen järjestelmän ajan tasalla pitäminen olisi suuri haaste

Esitetyn mukaisen, tarkan ja vaiheittaisen, tietosisällön ylläpitäminen kahdessa eri järjestelmässä ajantasaisena on tehtävänä erittäin haasteellinen. Mikäli tiedon välitys kuntien järjestelmistä epäonnistuisi, käyttäjät eivät enää voisi luottaa keskitetyn järjestelmän tietojen oikeellisuuteen.

Sujuvampaa on jakaa tietoa verkostomaisesti alkuperäisestä lähteestään hallitusti niille, jotka tietoa perusteltuun tarkoitukseen tarvitsevat, kuten kunnissa nyt toimitaan.

Tiedon yhteentoimivuus ratkaisee itsessään paljon. Kun tieto on yhteentoimivaa, sitä voidaan hyödyntää alkuperäisestä syntylähteestään useilla eri sovelluksilla. Tulee kuitenkin huomioida, että yhteentoimivuus tulee toteuttaa aina siellä, missä tiedot syntyvät eli tässä tapauksessa kunnassa. RYTJ ei itsessään ratkaise yhteentoimivuutta.

## Esitetty kokonaisuus ei ratkaise olemassa olevia valtakunnallisen tiedonhallinnan ongelmia, vaan toisi jopa lisää niitä

Havaittuja ongelmia valtakunnallisessa tiedonhallinnassa ovat mm. tiedon laatuongelmat, valmiiden rakennusten omistajatietojen puuttuminen sekä se, etteivät kuntien ja Verohallinnon järjestelmät sovellu nykyisellään siihen, että tarvittavat tiedot saataisiin välitettyä kunnista Verohallintoon, eikä

siihen, että Verohallinnon verovelvollisilta saadut, rakennuksia koskevat tiedot palautettaisiin kuntiin nykyaikaisella tavalla. Nykyisellään Verohallinto lähettää kuntiin excel-taulukoita, joiden avulla kunnat tekevät korjauksia käsin kunnan rekisteriin. Lakiesitys ei esitä ratkaisua näihin ongelmiin.

### Keskistetty rekisteri olisi turvallisuusriski

Keskistetty järjestelmä hyvin yksityiskohtaisella ja koko valtakunnan alueen kattavilla tiedoilla olisi altis turvallisuusriskeille. Kyberisku keskitettyä järjestelmää kohtaan saattaisi mahdollistaa palvelun laajamittaisen lamaantumisen tai koko tietosisällön joutumisen vääriin käsiin. Useisiin tietovarantoihin hajautettu verkostomainen ratkaisu sen sijaan rajaa tätä riskiä merkittävästi.

RYTJ-valmistelussa lähtökohtana on ollut tietojen avoimuus. Turvallisuustilanne on valmistelun aikana muuttunut oleellisesti, joten *koneluettavien* tietojen avoimuutta tulee pohtia huolellisesti uudelleen.

Toiminnassa koneluettavan tiedon pitää virrata alkuperäisestä lähteestään niille, jotka tietoa tarvitsevat, mutta ei aina välttämättä avoimesti. Toimintaprosessien aikana tarvittavaa tiedonsiirtoa varten kunnissa on viime vuosina avattu salattuja rajapintoja, joiden tietoja pääsevät lukemaan vain ne, joille on määritelty käyttöoikeudet.

### Keskitetty järjestelmä saattaisi vääristää markkinoita

Kuntien ohjelmistoyrityksille sekä alan tietopalvelukehittäjille tulee turvata vapaa kilpailu markkinoilla, mahdollisuus tarjota jatkossakin ohjelmistojaan kunnille sekä mahdollisuudet tuottaa lisäarvopalveluja julkishallinnon julkaisemasta koneluettavasta tiedosta hyödynnettynä alkuperäisestä syntylähteestään, kuntien rajapinnoista. Syken ei tule alkaa yksityisten tietopalvelutuottajien kilpailijaksi. Kilpailun säilymisen kannalta on tärkeää, että kunnilla on jatkossakin useita ohjelmistovaihtoehtoja.

## Esityksestä aiheutuisi kunnille huomattavia haittavaikutuksia

Kunnat vastaavat yhdyskunnan toimivuudesta sekä maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvistä palveluista. Tätä kunnan toimintaa palvelevat kuntien kaava- ja rakennusluparekisterit, jotka ovat tyypillisesti osa kunnan laajempaa perusrekisterikokonaisuutta maaomaisuus-, kiinteistö-, osoite- ja väestöosien sekä kunnan tuottamien lukuisten muiden paikkatietoaineistojen, kuten pohjakartan ja johtotietojen, kanssa. Kunnan viranomaistehtävissä tarvittavan tiedon tarve on paljon RYTJ-tietovarantoja kattavampi. Kuntien on jatkossakin päivitettävä omia tietovarantojaan lakisääteisiä tehtäviään varten.

Vaikka lakiesitys sisältää kannatettaviakin asioita, kuten tiedon yhteentoimivuuden toteuttaminen sekä IFC-mallien hyödyntäminen kunnan rakennusvalvontaprosessissa, ei lakikokonaisuus kokonaisuudessaan tuo kunnille sujuvoittamis- tai kustannussäästöhyötyjä.

Kuntien kannalta päällekkäisen tiedonhallintaratkaisun vuoksi esityksestä on nähtävillä kunnan toiminnan kannata suuria haittavaikutuksia:

## Lakiesitys aiheuttaisi kunnille mittavat lisäkustannukset

Erityislainsäädännössä edellytetty tietyn määrätyn tietomallin käyttäminen kunnan ja maakunnan liiton toiminnassa olisi uusi lakisääteinen tehtävä. Alueidenkäyttölaki edellyttäisi, että maakuntakaavat, yleiskaavat, asemakaavat ja tonttijaot laadittaisiin jatkossa ympäristöministeriön asetuksella määriteltävässä tietomallimuodossa. RYTJ-lain 5 § edellyttäisi myös siinä luetelluilta muilta tiedoilta ympäristöministeriön asetuksella määriteltävää yhteentoimivaa ja koneluettavaa muotoa. Lisäksi rakentamislaki edellyttäisi, että rakennusvalvontaprosessiin kuuluvien katselmusten (aloitus-, sijainti-. osittainen loppu-, loppu-) ja lupapäätösten (rakentamis-, maisematyö-, purkamis-, poikkeamis-) sekä rakennuslupapäätösten liitteiden tiedot ovat ympäristöministeriön asetuksella määriteltävässä yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa.

Tiedon muotoa koskevan vaatimuksen lisäksi kunnan uutena lakisääteisenä velvollisuutena olisi edellä kuvatulla tavalla julkaista suuri määrä tietoja RYTJ:ään (tai rakentamislain mukaan RYTJ:ssä).

Kuntaliiton arvion mukaan rakentamislakiesityksessä, alueidenkäyttölakiesityksessä ja RYTJ-lakiesityksessä kuvattujen tietojen yhteentoimivuuden toteutukseen tarvittaisiin kunnille vähintään 60 miljoonaa euroa seuraavan kymmenen vuoden ajan eli 6 miljoonaa euroa vuosittain, kunnes yhteentoimivuus on saatu valtakunnallisesti toteutettua.

Uudet tietomallit ja muutokset tietorakenteissa aiheuttavat muutoksia kuntien asiointipalveluihin, tuotantojärjestelmiin, rekistereihin, integraatioihin ja rajapintoihin. Valmistelun huomattavan keskeneräisyyden vuoksi tarkkoja arvioita kustannuksista on kuitenkin vielä tässä vaiheessa mahdotonta antaa.

Vaadittava ohjelmistokehitys ja uudet rajapinnat tuovat myös jatkuvia lisäkustannuksia. Kuntien ohjelmistojen ylläpitomaksut nousisivat arviolta 30 %. Jokainen uusi rajapinta aiheuttaa myös jatkuvia ylläpitokustannuksia.

## Kuntiin tarvittaisiin lisää henkilöresursseja

Mikäli tiedontoimitusvelvoitteet toteutuisivat esitetyn mukaisina, tarvittaisiin pitkäaikaisia lisäresursseja kaikkiin Suomen kuntiin - joko kunnan järjestelmäkokonaisuuden edelleen kehittämiseen tai päätöstietojen ja tietomallien vaiheittaiseen toimittamiseen. Kunnissa on jo nyt hyvin pienet kaavoitus-,

rakennusvalvonta- sekä kehitysresurssit, joten kunnilla ei ole mahdollisuutta irrottaa henkilöstöä kunnan kannalta turhan järjestelmän tietosisällön ylläpitoon. Pienillä kunnilla, joilla kaavoitus- ja rakennusvalvonta saattaa toimia yhden henkilön varassa, ei todennäköisesti olisi mahdollisuutta selviytyä lakikokonaisuuden uusista velvoitteista. Kunnissa digikehitysresurssit tulee suunnata kunnan palveluiden kehittämiseen.

### Kuntien päätäntävalta digitaalisten palvelujen osalta saattaisi kaventua ja kunnan digitaalisten palvelujen toteutus hankaloitua

Lakiesityksen mukaan Syken tehtävänä olisi jakaa rakennetun ympäristön tietoja. Esityksen perusteella jää avoimeksi, keille kaikille Syke voisi jakaa raakadataa rajapinnan kautta eli voisiko Syke esimerkiksi jakaa kunnan tuottamia tietoja myös kaupallisiin tarkoituksiin. Mikäli Syke saisi oikeudet kuntien tehtävissä syntyvien tietojen luovuttamiseen RYTJ:n kautta raakadatana myös yksityiselle sektorille kaupalliseen tarkoitukseen, rajaisi tämä käytännössä kuntien mahdollisuuksia tuottaa omia maksullisia tietopalveluitaan.

Kunnilla on jo nyt maksullisia sopimuksia yksityisten tietopalvelutoimittajien kanssa esimerkiksi kaavatietojen jatkuvasta hyödyntämisestä luettuna suoraan kunnan rajapinnasta. Kunnat rahoittavat osaa tiedon tuotannon kustannuksista maksullisilla rajapintapalveluilla. Tulojen menetyksellä olisi haitallinen vaikutus myös tiedon laatuun.

### Lupakynnyksen nostaminen 30m2:een aiheuttaisi jälkikartoitustarvetta sekä vaikeuttaisi kiinteistöverotusta ja tietojohtamista

Luvanvaraisuuden rajan nostamisen myötä kunnan rakennusrekisteristä jäisi jatkossa puuttumaan tiedot alle 30 m2:n suuruisista rakennuksista. Tämä johtaisi siihen, että kiinteistöverotuksen toteuttaminen sujuvasti ja oikeudenmukaisesti olisi nykyistä hankalampaa. Myös jäljellä olevan rakennusoikeuden laskeminen automaattisesti olisi jatkossa nykyistä hankalampaa.

## RYTJ-lakiehdotuksen säännösten keskeisimmät ongelmat ja puutteet

Lakikokonaisuus on hajanainen, periaatteiltaan ongelmallinen ja monilta osin vielä keskeneräinen ainakin seuraavassa luetelluin osin:

**Lakiehdotuksen tiedonhallintaratkaisu on kuntien kannalta ongelmallinen**: Kaavoitus- ja rakennusvalvontatehtäviin kuuluvat rekisterit ovat kunnissa. Edellä kuvatulla tavalla RYTJ ei voi korvata kuntien järjestelmiä, vaan RYTJ olisi uusi järjestelmä lisää.

Jos Syke perustaisi rakennusrekisterin, sen tulisi olla valmiiden rakennusten rekisteri, ei *rakennusluparekisteri*. Rakennusrekisteri päivittyisi uusien rakennuslupaprosessien kautta. Kehityksen yhteydessä tulisi ratkaista verotietojen tietovirtoihin liittyvät ongelmat sekä rakennusten omistajatietojen ylläpitoon liittyvät haasteet. Koska DVV on lopettanut rakennusten omistajatietojen ylläpidon 1.1.2020, ei näiden tietojen ylläpitoa ole vastuutettu millekään viranomaiselle.

**Syken vastuut koskien tietojen jakamista ovat epäselvät**: Lakiesityksestä ei selviä, saisiko Syke oikeudet myös kuntien raakadatan jakamiseen kaupalliseen käyttötarkoitukseen. Kunnilla tulee olla jatkossakin mahdollisuus päättää digitaalisista palveluistaan ja tähän liittyvästä taloudesta. Näin ollen Syken oikeus jakaa tietoja tulisi rajata datan jakamiseen viranomaisille sekä julkisen *katselu*palvelun tuottamiseen.

**Syken vastuut koskien tietojen tallentamista RYTJ:hin ovat puutteellisesti määritelty**: Lakiesityksestä puuttuu Syken vastuu noutaa kunnan saataville asettama tieto kunnan rajapinnalta ja tallentaa tieto RYTJ:ään sellaisena kuin kunta on tiedon rajapintaansa julkaissut.

**Tiedon ylläpidon roolit on epätarkasti ilmaistu:** Lakiesityksestä ei selviä, mikä rooli Sykellä olisi tietojen ylläpitäjänä. Syke ei voi olla kaavatietojen eikä rakennuslupatietojen ‘ylläpitäjä’, sillä Syke ei ole kaavoitus- eikä rakennusvalvontaviranomainen. Tietoja ylläpidetään näissä kuntien lakisääteisissä tehtävissä kuntien järjestelmissä. RYTJ:ssä olisi erikseen ylläpidetyt kopiot kunnan viranomaistehtävissä syntyneistä tiedoista.

Esityksestä ei selviä, mikä viranomainen ylläpitäisi valmiiden rakennusten omistajatietoja. Tiedonsaanti DVV:ltä perustellaan kuitenkin rakennusten omistajatietojen ylläpidon tarpeella. Kunnilla ei ole velvollisuutta valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpitoon. Kunnan velvoitteet ylläpitää rakennusten tietoja liittyvät kunnan rakennusvalvontatehtävään eli tietoihin lupahakemuksesta rakennuksen valmistumiseen saakka.

**Lakiesityksen säännös yhteisrekisterinpidosta ei vastaa GDPR:n tulkintaa:** Lakiesityksen 4 § ei vastaa tietosuoja-asetuksen tulkintaa yhteisrekisterinpitäjyydestä. Esitetyssä mallissa Syke ja kunnat eivät yhteisesti ja tasapuolisesti päättäisi henkilötietojen käsittelyn tarkoituksista ja keinoista, koska yksin Syken tehtävänä olisi vastata RYTJ:n perustamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä eikä kunnilla olisi järjestelmän toteuttamiseen ja ylläpitoon liittyen mitään tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia.

**Lakiesityksessä ei velvoiteta muita viranomaisia käyttämään RYTJ:tä:** Vaikka kuntien hyödyiksi mainitaan se, että kuntien tiedonvälitysvelvoitteet

rajautuisivat jatkossa tiedon välittämiseen RYTJ:ään, ei ole varmaa, että tämä toteutuisi, sillä muita viranomaisia ei velvoiteta hyödyntämään tietoja RYTJ:stä. RYTJ ei sisältäisi myöskään lain voimaantuloa edeltäviä kaava- ja rakennuslupatietoja, joten muiden viranomaisten pitäisi joka tapauksessa pyytää aikaisemmat tiedot kunnista. Suuri osa tietopyynnöistä kohdistuu juuri aikaisemmin tuotettuihin tietoihin.

**Kunnat velvoitettaisiin toimittamaan muiden viranomaisten prosessiin kuuluvia tietoja eikä 5 §:n lista ole muutoinkaan tarkoituksenmukainen:** Kunnan ja maakunnan liiton olisi julkaistava rakennetun ympäristön tietojärjestelmään/tietojärjestelmässä lukuisia tietoja. Sen lisäksi, että kuntien tulisi julkaista omia prosessejaan syntyviä tietoja ja päätöksiä, kuntien tulisi julkaista tieto myös kaavaa koskevan päätöksen muutoksenhaun vireilläolosta. Kuntaliitto pitää erikoisena, että kunnilta vaadittaisiin hallinto-oikeuden prosessiin liittyvän tiedon julkaisemista. Ajantasaisin tieto on saatavissa siltä taholta, jonka prosessista on kyse. Asian selvittely myös työllistäisi kuntia. Näin ollen, jos muutoksenhakua koskevia tietoja halutaan toimitettavaksi RYTJ:iin, tulisi hallintotuomioistuimet velvoittaa niiden toimittamiseen.

Osa vaadittavista tiedoista, kuten rakennuskielto ja toimenpiderajoitus tehdään kunnissa dokumenttipohjaisina päätöksinä, jotka tallennetaan kunnan asianhallintajärjestelmään. Näiden kirjaaminen kunnan päätöksentekojärjestelmän lisäksi RYTJ:ään, ei olisi toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista, sillä osa näistä päätöksistä on hyvin lyhytaikaisia. Tietojen toimittaminen RYTJ:ään olisi näiden tietojen osalta myös työlästä, sillä kuntien päätöksentekojärjestelmät eivät tue tietomalli- ja paikkatietopohjaisia päätöksiä.

**Lakiesityksen perusteella on epäselvää, voisiko kunta ja kunnan viranomaiset saada toiminnassaan tarvitsemansa tiedot RYTJ:stä**: Vaikka esityksen perustelujen mukaan kyse olisi *yhteisestä* järjestelmästä, ei lakiesitys sisällä kuvausta kuntien tai kunnallisten viranomaisten tiedonsaantioikeuksista eikä kuntien esitetä saavan tietoja muilta viranomaisilta. Esimerkiksi Museoviraston tiedot suojelluista rakennuskohteista olisivat kuntienkin toiminnan kannalta tärkeitä. Kuntia tai kunnan viranomaisia ei myöskään mainita lakiesityksen 10 §:ssä.

**Tietomallien määrittely on joiltain osin vielä kesken**.

**Asetusten valmistelu on vielä kesken, joten lainsäädäntökokonaisuutta ja sen vaikutuksia ei ole mahdollisuutta arvioida**.

**Koska esityksen lopullinen sisältö ei ole vielä valmis, on kunnille aiheutuvia kustannuksia ja niiden korvaamista rahoitusperiaatteen mukaisesti mahdotonta vielä arvioida**.

## Kuntaliiton ehdotus etenemiselle

Kuntaliitto ehdottaa seuraavaa etenemistä:

- Palautetaan tiedonhallintaratkaisu ja lakiesitys uudelleenvalmisteluun. Tiedonhallinnan tulee perustua toiminnan ja eri toimijat huomioivaan, verkostomaiseen ekosysystemiin. Mahdollisen valtakunnallisen katselupalvelun sisältö ja periaatteet tulisi suunnitella uudelleen.

- Jatketaan yhteentoimivuuden kehittämistä kuntien järjestelmissä.

- Jatketaan IFC-mallien hyödyntämisen kehittämistä kuntien järjestelmissä.

- Suunnitellaan valtakunnallisen tiedonhallinnan periaatteet ja toimijoiden väliset tietovirrat uudelleen. Ratkaistaan samalla tiedossa olevat valtakunnallisen tiedonhallinnan ongelmat, kuten kiinteistöverotietojen prosessit sekä valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpitoon liittyvät haasteet. Kehityskohteena olisi Kuntaliiton näkemyksen mukaan valmiiden rakennusten rekisteri, rakennetun ympäristön tietojen katselupalvelu sekä toimijoiden väliset tietovirrat.

- Koska turvallisuustilanne on oleellisesti muuttunut, tarkastellaan keskitetyn järjestelmän perustamisen tarkoituksenmukaisuutta uudelleen turvallisuuden näkökulmasta.

- Suunnitellaan kunnista valtakunnalliseen järjestelmään välitettävien tietojen sisältö uudelleen sellaiselle tasolle, joka on kohtuudella toteutettavissa.

- Testataan ratkaisuja käytännössä ennen lopullisia päätöksiä.

## Lain valmistelusta

Laaja kuntajoukko on lausunut, ettei RYTJ-lakia tule viedä esitetynmukaisena eteenpäin. Lainvalmisteluprosessi on ollut monelta osin kyseenalainen. Vaikka RYTJ:ssä käsitellään kuntien tehtävissä ja järjestelmissä syntyviä tietoja, kuntia ja Kuntaliittoa ei otettu mukaan RYTJ:n määrittelytyön ohjausryhmään. RYTJ-lakityöryhmään Kuntaliiton edustaja ja kuntien kuultavat asiantuntijat saatiin Kuntaliiton erillisillä pyynnöillä. RYTJ-laki tuli lausunnoille kesäloman ajaksi ja ministeriö lähetti lausuntopyynnön vain 17

kunnalle. Kokonaisuutena kuntia ei ole riittävästi kuultu ja kuunneltu lainvalmistelussa.

Kuntaliitto esittää, että ympäristövaliokunta kutsuu kuultavaksi vielä useampia erilaisia kuntia. Kyseessä on kaikkien kuntien kannalta hyvin merkittävä lakikokonaisuus.

## Lopuksi

**Esityksellä olisi merkittäviä muutoksia suhteessa nykytilaan, mutta kokonaisuutena sillä ei saavutettaisi sujuvuutta rakennetun ympäristön toimintaan. Vaikutuksia suhteessa kunnan tehtäviin, palveluihin ja kunnan käytössä oleviin järjestelmiin ei näytä esityksessä riittävästi tunnistetun.**

**Digitalisaation tavoitteena on sujuvoittaa toimintaa ja tuoda kustannussäästöjä. Kuntaliitto katsoo, että lakikokonaisuuden tiedonhallintaratkaisulla näiden tavoitteiden ei voida katsoa toteutuvan.**

**Lakiesitys on kokonaisuutena epäonnistunut, eikä sitä voi viedä esitetynlaisena eteenpäin. Rakennetun ympäristön lainsäädännöstä on tehtävä toimiva ja eheä kokonaisuus. Toteutus tulee suunnitella huolella uudelleen.**

SUOMEN KUNTALIITTO

Päivi Tiihonen
erityisasiantuntija, rakennetun ympäristön digitalisaatio